

Sajtóközlemény

A Húszforintos Katonától Gábor Áronig.

Az 1848-1849-es háromszéki események nyomában. –
A Balassi Intézet Magyarország Kulturális Központjának
sepsiszentgyörgyi irodájának szervezésében.

Schenk-figurák kiállítása

a Bod Péter Megyei Könyvtár Gábor Áron termében,
Kiállításmegnyitó március 13-án, 16 órakor

A huszár központi figurája a mézeskalácsoknak, népmeséknek, a költészetnek (János vitéz) vagy a képzőművészetnek. Lovas figurák játékokon is megjelentek már az első időktől kezdődően, de a legújabb korokban is népszerűek maradtak. Ehhez hozzájárul, hogy ma már kultusza van a hagyományőrző huszárságnak, a korhű öltözetet viselők elengedhetetlen hozzátartozói lettek a koszorúzásoknak, megemlékezéseknek.

Az 1970-es évek végén, 1980-as évek elején Magyarországon Schenk Károly fröccsöntőmester a német Playmobil figurák mintájára készítette el saját játékeit. Ezek legnépszerűbbje a huszár figura lett. A felszerelés egy játékhoz képest korhűnek mondható, a zászló, címer mind a XIX. századból való hű mása. A huszárokhoz elkészültek az ellenfelek is, a császári osztrák katonák is.

Tudomásunk szerint a legnagyobb mértékben Magyarországon gyártották a másolatokat. Nemes Peter figurával együtt gokartot, míg Kajdócsy Janos (Profix Kiszövetkezet) teherautókat készítettek. A Schenk Károly budapesti fröccsöntőmester által 1975-től kezdve a német Playmobil™ figurák mintájára, az egyes állítások szerint a Geobra engedélyével előállított „Mini emberkék” nagy sikernek örvendtek, a ’80-as, ’90-es évek népszerű magyar játékaik voltak. A gyártás 2000-ben megszűnt, a figurák és kiegészítőik azonban ma is keresettek, valószínűleg minden háztartásban volt vagy van belőlük. A ’70-es – ’80-as években születettek többségének meghatározó játéka volt a Schenk Károly által Magyarországon gyártott Playmobil másolat.

A Schenk-féle Mini emberkék gyártása 1975-ben kezdődött, alig egy évvel a Playmobil figurák megjelenése után. A gyártást Csömörön kezdték. Később Budapesten folytatták (ez a székhely van feltüntetve a termékek csomagolásán), az utolsó időszak viszont Tatabányán volt. Ide költözött ki Schenk bácsi műhelyestől, üzletestől. Egységesen elfogadott nevük sem volt ezeknek a játékoknak. Tudomásunk szerint a Playmobil megnevezést soha sem használták, és nem is utaltak rá semmiképpen. Eleinte „Mini emberke” néven kerültek forgalomba, de a vásárlók körében használt volt az „öltöztetős katona”, „húszforintos katona” vagy „mozgatható katona” megnevezés is.

Hátlapos csomagolás bevezetése után, mindenféle megnevezés nélkül, egyszerűen a Schenk márkanév alatt forgalmazták őket.

A Balassi Intézet, Magyarország Kulturális Központja 2018-ban ezeknek a figuráknak a szakavatott gyűjtők által létrehozott csatajeleneteivel szeretne emléket állítani a Háromszéki 48-as, 49-es eseményeknek. A kiállítás anyaga a gyűjtők magántulajdona, amit az évek során fáradtságos munkával gyarapítottak és teszik ezt ma is, hogy emléket állítsanak ennek a gyermekkorukban népszerű játéknak és ezáltal a magyar történelem jelentős eseményeinek is. A kiállítást a pécsi Janus Pannonius Múzeum is támogatta munkatársuk személyes közreműködésével.

A tárlókban és a diorámában látható tárgyakat a következő gyűjtők ajánlották fel a kiállítás részére és annak berendezése is az ő kezük munkáját dicséri:

Csörgő István, Drabik Zsolt, Hajdú Zoltán, Kozma Tibor, Nagy Antal
Papucs András, Rácz Tamás, Rozsnyai Gábor, Rozsnyainé Pócsik Andrea, Simon Béla

Az 1848-49-es események közül Háromszék vonatkozásában a kökői csatának és azon belül Gábor Áron halálának van a legnagyobb kultusza. Az akkori események ma már kissé másként élnek az emlékezetben, mint ahogy az újabb kori kutatások eredményei szerint valójában megtörténtek. Például Kőkös környékén nem egy, hanem három csata volt, és az, amelyben Gábor Áron a halálos találatot kapta, valójában Uzonhoz közelebb történt, és nem a kökői híd előtt. Ugyanakkor az ágyúöntés sem épp akként történt, mint ahogy azt sokáig hirdették. Mindez természetesen nem von le semmit sem Gábor Áron érdemeiből, hiszen megszervezte az ellenállást, bizakodó volt az ágyúk elkészítésének ügyében, példamutatóan vette ki részét a harcokból, sőt, életét is adta a szabadságért.

A kökői-uzoni csata, vagy az ágyúöntés játékokkal történő bemutatása maradandó élményt jelent a gyerekeknek, de általa a felnőttek is hozzájuthatnak az újabb kutatások eredményeihez. Az efféle „játék” összeköti a különböző világokat, és elfogadhatóbbá, érthetőbbé teszi a valóságot, a múltat. Miként ez volt egykor a mese szerepe is.

ROMÁN GYÁRTMÁNYÚ PLAYMOBIL MÁSOLATOK

Nem tartozik teljesen a témához, hiszen kicsi a valószínűsége annak, hogy Romániában a Schenk figurákat másolták volna, a tematika vagy maguk az „emberkék” is egészen mások, mégis fontosnak tartjuk bemutatni a néhány általunk ismert, itt gyártott figurát. A magántulajdonú üzemek visszaszorításának is köszönhető, hogy a játékgyártás teljesen állami monopólium lett. Az üzletekben szinte kizárólag a keleti blokkban, főleg Romániában gyártott termékeket lehetett kapni. A lemezjátékok egy része kínai vagy magyar volt, több itteni klasszikus „pult alatt” volt kapható, évente pár alkalommal, a szakosodott üzletekben. Csak nemrég derült ki számunkra, hogy több olyan műanyag játék, melyet romának gondoltunk, valójában máshol, talán épp Magyarországon volt fröccsöntve. Ilyenek voltak például a műanyag katonák, vagy állatok, melyek egy részét ugyancsak nyugatnémet eredetiről „koppintották”.

A '90-es évekig két típusú román gyártmányú Playmobil figuramásolattal találkoztunk, egy mozgatható kézfejű úrhajóssal, és egy eléggé gyerekesre sikerült figurával, melyből szakács, horgász és kertész készült.

Érdekesség, hogy készült ágyú is, de hogy milyen figurához, azt nem sikerült még kiderítenünk. Gyártója a Societatea Cooperativă Meșteșugărească Munca Invalizilor Cluj-Napoca (vagyis Mozgássérültek Kisipari Szövetkezete, Kolozsvár), mely később az Univer SRL (Világegyetem kft) nevet vette fel. Valószínűleg nem a Playmobil, hanem a Schenk ágyú volt a minta, hiszen a Playmobillhoz viszonyítva ugyanazok a különbségek figyelhetőek meg (nincs meg az ágyútöltő-vessző tartója, nem adtak hozzá golyótárolót), ugyanakkor pár tizedmilliméterrel kisebb, mint a Schenk ágyú. Csomagolása is teljesen Schenk utánpótlás: tűzgéppel odafogatott kartonnal lezárt műanyag zacskó. Valószínű, hogy az eredeti cég által nagy mennyiségben legyártott ágyúkat csomagolták újra és árulták az új cégjelzéssel is. A termék neve is schenkes: minitun, vagyis mini ágyú.

(Szervezett múzeumpedagógiai foglalkozások szervezésének időpont egyeztetése a 00-40-267-310-800 telefonszámon)